

Обставини справи

Справа стосувалася скарги заявника за статтею 6 Конвенції на те, що національні суди, які розглядали справу про адміністративне правопорушення проти нього, були упередженими через відсутність під час судового розгляду у суді першої інстанції сторони обвинувачення.

У 2022 році працівники поліції склали протокол про адміністративне правопорушення щодо заявника за звинуваченням у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого частиною 1 статті 130 Кодексу про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) за керування транспортним засобом з ознаками сп'яніння та відмову від проходження огляду на стан сп'яніння.

14 вересня 2022 року у суді першої інстанції відбулося засідання у присутності адвоката заявника (згідно з ухвалою суду заявник був викликаний, але не з'явився). Адвокат заявив, що заявник невинуватий, і просив припинити провадження. Суд дослідив наявні в матеріалах справи докази, зокрема протокол про адміністративне правопорушення та відеозапис відповідних подій.

Наприкінці слухання суд визнав заявника винним за пред'явленим обвинуваченням та призначив йому штраф у розмірі 17 000 українських гривень (приблизно 445 євро) і позбавив його права керування транспортними засобами на один рік, що було максимальним покаранням, можливим за перше порушення такого типу впродовж одного року (що було у випадку заявника).

Заявник подав апеляційну скаргу. У ній він оскаржував фактичні висновки суду першої інстанції, законність протоколу про адміністративне правопорушення та інші факти та тлумачення національного законодавства, і стверджував, що він невинуватий.

20 жовтня 2022 року суд апеляційної інстанції, засідаючи без участі сторін, залишив рішення суду першої інстанції без змін, не виявивши жодних ознак будь-яких помилок факту чи права та дійшовши висновку, що докази в матеріалах справи підтверджують висновок щодо провини заявника.

Оцінка Суду

У справі Mikhaylova v. Ukraine Суд встановив порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо вимоги неупередженості. Цей висновок було зроблено в ситуації, яка характеризувалася наступним поєднанням обставин: (i) усне слухання було проведено в суді першої інстанції; (ii) жодна зі сторін, яка мала б представляти та обґрунтовувати звинувачення, будь то прокурор чи інша сторона, не була присутня на слуханні; (iii) заявниця була присутня на слуханні та не визнала себе винною; (iv) суд першої інстанції визнав заявницю винною та засудив її до п'яти днів тримання під вартою за неповагу до суду; і (v) це рішення не могло бути оскаржене відповідно до чинного на той час законодавства.

У справі Mikhaylova Суд вважав, що за таких обставин у суду першої інстанції не було іншого виходу, окрім як нести тягар підтримання обвинувачення під час усного слухання в суді, і Суд не був переконаний на підставі фактів, що було застосовано достатні гарантії, щоб виключити законні сумніви щодо негативного впливу такої процедури на неупередженість суду першої інстанції (там само, § 64).

Суд зазначив, що справа Mikhaylova стосувалася засудження за неповагу до суду, правопорушення, яке у відповідний час каралося триманням під вартою. Навпаки, у цій справі провадження проти заявника стосувалося незначного адміністративного правопорушення, пов'язаного з дорожнім рухом.

Незважаючи на те, що стаття 6 Конвенції у її кримінальному аспекті може бути застосована до такого провадження (див., наприклад, *Igor Pascari v. the Republic of Moldova*, *Varadinov v. Bulgaria* її гарантії необов'язково застосовуються з повною суворістю (див. *Marčan v. Croatia*).

На відміну від справи Mikhaylova, справу заявника було розглянуто відповідно до положень Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) зі змінами, внесеними Законом про безпеку дорожнього руху від 24 вересня 2008 року, який запровадив процедуру оскарження з питань права до судів апеляційної інстанції (див. *Gurepka v. Ukraine* (no. 2)).

Отже, заявник мав у своєму розпорядженні процедуру оскарження, якою він і скористався.

Проте пункт 1 статті 35 Конвенції вимагає, щоб скарги, призначені для подання згодом у м. Страсбурзі, спочатку були подані до відповідного національного органу, принаймні по суті та з дотриманням формальних вимог і строків, встановлених у внутрішньому законодавстві та, крім того, мали бути використані будь-які процесуальні засоби, які могли б запобігти порушенню Конвенції. Якщо заявник не дотримався цих вимог, його або її заяву в принципі слід визнати неприйнятною через невичерпання національних засобів правового захисту (див. *Vučković and Others v. Serbia* (попереднє заперечення) [GC]).

Заявник не надав жодних аргументів, щоб довести, що відповідний засіб юридичного захисту був неадекватним або неефективним щодо скарги, яку він згодом подав до ЄСПЛ, або що існували особливі обставини, які звільняли його від вимоги його вичерпати.

Суд також не вбачив таких обставин. Апеляційний суд мав юрисдикцію розглядати питання права, а також питання фактів. Він мав повноваження досліджувати нові докази, якщо встановлював, що для ненадання таких доказів у суді першої інстанції були наведені вагомі причини або що суд першої інстанції відхилив такі докази без достатніх підстав. Апеляційний суд мав право залишити в силі рішення суду першої інстанції, скасувати його та припинити провадження у справі, скасувати рішення та ухвалити нове рішення або змінити його.

Згідно із законом (стаття 294 КУпАП), апеляційні суди розглядають апеляційні скарги у відкритих засіданнях у присутності сторін, крім випадків неявки сторін, які були належним чином викликані. У цій справі немає вказівок на те, чому не було проведено відкрите слухання в апеляційному суді.

Стаття 250 КУпАП (див. Mikhaylova, згадану вище, § 24) уповноважує прокурорів брати участь у розгляді справ про адміністративні правопорушення, подавати заяви та здійснювати інші процесуальні права в рамках провадження про адміністративні правопорушення.

Крім того, згідно прецедентної практики Суду в деяких правових системах інших Договірних держав у провадженнях про адміністративні правопорушення такого типу, як у цій справі, обвинувачення також можуть бути висунуті та обґрунтовані в судах посадовими особами або представниками органу, відповідального за складання протоколу про адміністративне правопорушення (див., наприклад, Makarashvili and Others v. Georgia). Нічого не вказує на те, що відповідне українське законодавство перешкоджало судам викликати представників або посадових осіб таких органів з цією метою.

Також, з огляду на повноваження апеляційного суду, ніщо не заважало йому усунути недолік (якщо такий був), спричинений відсутністю сторони, яка представила та обґрунтувала обвинувачення в суді першої інстанції, або скасувати вирок з підстав відсутності неупередженості та виправдати заявника (див. De Cubber v. Belgium) або шляхом повторного розгляду справи за участю сторони обвинувачення. Проте заявник не порушував таку скаргу у своїй апеляції.

Більше того, навіть якби Суд припустив, що апеляційний суд не виправив би відповідний недолік через певну особливість у справі заявника, у будь-якому випадку очевидно, що сторона захисту не порушувала питання про відсутність сторони обвинувачення у суді першої інстанції.

Таким чином, заявник не зміг продемонструвати, що він скористався інструментами, доступними йому на національному рівні для захисту своїх прав.

Заявник також скаржився, посилаючись на статтю 13 Конвенції та статтю 1 Першого протоколу до Конвенції, що національні суди помилилися в оцінці доказів і національного законодавства та неправильно засудили його. Суд повторив, що до його функцій не входить розгляд помилок факту чи права, які, як стверджується, були допущені національним судом, окрім випадків і настільки, наскільки вони могли порушити права та свободи, захищені Конвенцією. Визначаючи, чи було провадження справедливим, цей Суд не діє як суд четвертої інстанції, який вирішує, чи були докази отримані незаконно з точки зору національного законодавства щодо їх прийнятності чи вини заявника.

Отже, заява не відповідає критеріям прийнятності, викладеним у пункті 1 та підпункті (а) пункту 3 статті 35 Конвенції, і має бути відхилена відповідно до пункту 4 статті 35 Конвенції.

Висновок

Заяву визнано непринятною.

Ухвала в цій справі прийнята Комітетом 15 червня 2023 року, оприлюднена 6 липня 2023 року та є остаточною.